

Hanns Heinz Ewers

PAVOUK

VOLVOX GLOBATOR

Hanns Heinz Ewers

PAVOUK

ISBN 978-80-7511-031-2 (pdf)
ISBN 978-80-7511-030-5 (epub)

VOODOO

V mé cestovní příručce stojí: „Na Haiti je státním náboženstvím vyznání římsko-katolické. Všechna ostatní vyznání jsou tolerována.“ Jako „ostatní vyznání“ jsou uvedeni baptisti, metodisti, anglikáni atd. O kultu „voodoo“ neví můj průvodce nic, právě tak jako ho nezná celá řada jiných zeměpisných děl, která jsem prostudoval. A přece je na Haiti kult „voodoo“ ne-li státním, tedy aspoň národním náboženstvím. Ve skutečnosti tam nehrají všechna ostatní náboženství žádnou úlohu; skutečný vliv má jen svobodné zednářství v tzv. „lepších“ kruzích a kult „voodoo“ mezi lidem. Haitská lóže svobodných zednářů má ovšem s ostatním svobodným zednářstvím málo společného, jsou to naivní bláznovské napodobeniny a nejsou ovšem skutečnými lóžemi uznávány.

Naproti tomu se lid již dávno vrátil navzdory všemu křesťanství, navzdory katolickým i evangelickým misionářům ke starému africkému fetišismu. Zda se druh haitského kultu, vrcholícího v uctívání hada, vyskytuje také někde ve vnitřní Africe, to neví; také zprávy, které o původu tohoto náboženství máme, jsou velmi neurčité a málo přesvědčivé. Všichni cestovatelé, kteří o Haiti psali – Moreau St. Mery, Spencer St. John, Samuel Horard, Tippenhauer, Texier atd. – se shodují v jednom, že kult „voodoo“ se těší po celé zemi největšímu rozkvětu a že jsou mu každoročně přinášeny lidské oběti. Zda jich je nyní, jak píše Francouz Texier, „aspoň patnáct set do roka“, či chceme-li podle haitského spisovatele, mulata Tippenhauera, bránícího ze všech sil svou vlast, uznat, že tyto lidské oběti „naprosto nejsou všeobecné“, na tom mnoho nezáleží: sto či tisíc – to už je jedno, v každém případě bývá v tomto velmocemi uznaném „katolickém, kulturním státě“ rok co rok celá řada dětí vražděna a pojídána.

Pro cizince je velmi nesnadné dozvědět se něco o tomto kultu „voodoo“, který haitští černoši obklopují hlubokým tajemstvím. Lepší Haitan zpravidla cizinci nejdřív všecko zapře; teprve když vidí, že už o té věci něco víte, vyleze s barvou ven, ale snaží se všechno co nejvíc zmírnit. Co tedy cestovatelé vypravují, za to vděčí buď náhodě, nebo ještě více veřejným přelíčením, jako onomu velkému procesu projednávanému v r. 1864 v Port-au-Prince za Geffrarda, jednoho z mála haitských presidentů, kteří

nebyli přívrženci, ale odpůrci tohoto kanibalského fetišismu. Tehdy bylo osm osob, mužů i žen, usvědčeno z přinášení lidských obětí a z kanibalství – jednalo se tehdy o dvanáctileté děvče – a pak byli všichni zastřeleni.

Za své vlastní zkušenosti jsem vděčný jednomu italskému obchodníkovi, který byl na Haiti usazen už mnoho let a navázal milostné styky s jednou velekněžkou, a ty ostatně – což je humorné! – jako pravý Neapolitán využil k tomu, aby prostřednictvím své černé milenky prodával věřícím za drahé peníze divotvorné nápoje, které sám vlastnoručně svářel z vody a ze šťávy rajských jablíček. Kde mi mé vlastní zkušenosti vypověděly službu, tam jsem použil k svému výkladu vypravování cizinců, kteří se tam usadili, a domorodců, ale i případnou literaturu, pokud všechny tyto prameny podávaly shodné zprávy; odlišné jednotlivosti neuvádím. Proto doufám, že mnou podaný obraz si smí do jisté míry činit nárok na věrohodnost.

Přívrženci kultu voodoo uctívají celou řadu božstev, z nichž nejvyšším je „hougon badagri“, totiž had. Používají k tomu obyčejnou zmiji, která má ale ze svého božství málo radosti: uloží ji totiž do bedny, kde žije tak dlouho, dokud hlady nepojde! Vedle hada se největší úctě těší „damtala“, hromový kámen. Ten zná budoucnost; velekněží vykládají jeho chrastění lidu; každý pátek se mu dostává lázně v olivovém oleji. Tento bůh bývá ovšem mnohem vzácnější než had, kterého je možné si každý den chytit. Podařilo se mi takového boha „damtalu“ získat; je to velmi pěkně broušený kámen, rozhodně však žádný hromový kámen čili meteorit, jak se černoši domnívají, ale kamenný kyj z doby Karaibů. Domorodci nacházejí občas takové kameny v lesích, nedovedou si vysvětlit jejich původ a považují ho za „spadlý z nebe“, za hromový kámen, kterému se musí vzdávat božská pocta. Ostatní božstva se nevyskytují všeobecně, každé je v úctě v jiné části země. Setkáváme se tu s Loco, jahodovým stromem, který stává u vchodu do chrámu a kterému bývá pocta prokazována tím způsobem, že se okolo něj rozbíjejí sklenice, talíře a láhve; s božskými bliženci Sango a Bado, kteří jsou ztělesněním blesku a větru; s Attašollô, velikým duchem světa i s Agaou Rata Baabji, pánem chaosu. Je tu také Opětè, božský krocán, Cimbi Rita, vládce pekel, jehož obrazem je sekyra namočená v krvi, se svými poddanými čerty, i Alagra Vadra, bůh, který všechno ví.

Chrámy jsou honfoû; ten je vždy mimo město, zpravidla v lese na malé mýtině, která je udusaná a uhlazená a slouží jako místo k tanci. Jeho

zvenějšek je právě tak málo stylový jako jeho vnitřek: je to bouda libovolně udělaná z materiálu, který je právě po ruce. V chrámu stojí na mírně vyvýšeném místě koš s posvátným hadem, stěny bývají vyzdobeny obrázky katolických svatých, ilustracemi z anglických, francouzských i německých časopisů, několika řetězy z lastur nebo cáry ze starých praporů a pestrobarevnými papírky.

V čele obce voodoo stojí velekněz, papaloi, a velekněžka, mamaloi; jsou to kreolské zkomoleniny výrazů papa-roi a mama-roi: otec a král, matka a královna; opravdu hrdá pojmenování. Nižší kněží mají v různých krajích různá jména; vyskytují se houganí, muži znalí léků, provozující podomní obchod s wanges, s amulety (pytlíčky s malými lasturkami a kamínky): „points“, které získávají nezranitelnost, i „chances“, opatřující ženám milence. Jiní kněží jsou djious nebo aninbindingues, také dugaous; ti stojí ve službách velečerta Cimbi Rity a jeho pacholků Azilita a Dom Pèdra. Hlavní umění těchto vašnostů spočívá v tom, že podle přání a zaplacení věřících usmrcují jejich nepřátele „olupující je o duši“, to znamená, že pověsí v chrámě voskovou podobu onoho nepřitele a zaříkávají ji. Ta věc není tak nevinná, jak by se zdálo, protože věřící už nemají špatné svědomí z toho, když nějakým tichým jedem odstraní ze světa také tělo, které přece „už nemá duši“. Kostelník je lavolou, houcibossales se nazývají sami vyznavači kultu voodoo; langous jsou ti, kteří již podstoupili svěcení. Tato svěcení nejsou žádnou maličností, takový adept musí čtyřicet dnů dřepět v odporné špinavé lázni, až se vypaří; jeho jedinou stravou celou tu dobu je verver, hnusná směs kukuřice a krve.

Vyznání voodoo se dělí na různé sekty s přísnějším a méně přísným zachováváním pravidel; nejdivočejší ze všech je asi dábelská sekta Dom Pèdra. Z rituálních předmětů stojí za zmínku jen bubny. Jsou to vydlabané kusy kmenů potažené kůží ze skopců; jmenují se houn, hountor a hjountorgri a jsou zasvěceny apoštolům sv. Petru, sv. Pavlu a sv. Janu. Toto zvláštní propletení katolickým náboženstvím je možné najít všude: nejvyšší božstvo, had, je zosobněním sv. Jana Křtitele! Nejen že v chrámech voodoo – vedle olejotisků cara, Viktora Emanuela, královny Viktorie a německého císaře – visí obrazy svatých; také tady papaloiové napomínají věřící, aby chodili pilně do kostela: ti neznají konkurenční nevráživost. Ráno katolická mše, v noci uctívání hada, zabíjení dětí a požívání lidského masa: to je

čistě haitský způsob! Vedle zmíněných tří bubnů existuje ještě velký buben „Assantor“, potažený kůží nějakého zemřelého papaloi. Néclésin je jméno železného triangu svolávajícího věřící do chrámu.

Kult voodoo má ovšem i svá tabu. Želví a kozí maso, rajská jablíčka a auberginy jsou zakázaná jídla, naproti tomu ale skopové maso a kukuříčný akassan (chléb) jsou posvátné pokrmy. Ostatně však často je pro některou rodinu nějaký pokrm tabu, u jiné je dovolen, a naopak. Dvojčata, marassas, bývají vždy uctívána, ať už se vyskytnou u zvířat nebo u lidí; při jejich narození bývají pořádány slavnosti se zvláštními ceremoniemi.

* * *

Triangl zvoní ulicemi; jen zasvěcení rozumějí jeho trhaným zvukům. Za soumraku spěchají do lesa, kráčejí po cestě ke chrámu, vytyčené z obou stran kolíky. Na těch zahrocených kolících jsou naražena černá a bílá kuřata, mezi nimi jsou naházeny skořápky od vajec, kameny a kořeny fantastických tvarů. Věřící se shromažďují v chrámu i kolem něho a připravují se k posvátným úkonům pitím velkého množství „tasic“. Konečně zachřestí bubny, na nichž hudebníci sedí; slavnost začíná, vše proudí do chrámu. Nejprve má být přijat nový adept do užšího kroužku, ten si už odseděl své čtyřicetidenní svěcení ve špinavé lázni. Musí proběhnout nahý ohněm, pak z kouřícího kotle vybírat rukama maso a předkládat je věřícím na velikých listech. Teď vystupuje papaloi. Věřící na sobě mají jen sandály a několik svázaných kapesníků, velekněz ještě ovázaný modrý šátek kolem čela; z hlavy mu visí spleené vlasy jako dlouhé zmiže. Přistupuje ke koši s hadem a přísahá mu věrnost; všichni přítomní opakují tuto přísahu po něm. Objeví se houdja-nihou, královna-kněžka, její jediný kus oděvu je modrá páska na hlavě; vystoupí na hadí koš a dělá Pythii. Každý z přítomných prosí božského hada o vyplnění nějakého přání; za to se platí, papaloi sbírá peníze do klobouku. Kněžka věští; z jejich úst vycházejí nesrozumitelná slova, přerývané věty. Pak přivléká papaloi černého kozla, vrazí mu nůž do krku, uřízne mu hlavu a ukazuje ji bubeníkům. Krev se chytá a pije s rumem. V okamžiku je zvíře staženo, vykucháno, rozsekáno a připraveno na rožni k pečení. Vystoupí tanečnick; stojí uprostřed celé minuty bez pohnutí, ale všechny jeho svaly se chvějí. A pomalu, zatímco

věřící pojidají polosyrové skopové maso, se začíná kolébat sem a tam. Obec na sebe pohlíží, vzrušení stoupá; až tu náhle knězka začne onu příšernou píseň:

„Leh! Eh! Bomba, hen, he!
Canga bafio tè,
Canga mounè dè lé
Canga do ki la
Canga li!“

Všechny ty černé postavy, muži i ženy, vyskočí, tančí, vrážejí do sebe, šlapou si na nohy, dělají nemožné přemety, klekají na zem, tlučou o ni hlavou a zpívají ta opojná slova své kněžky, provázená divokým rytmem bubnů. Tu pozvedne velekněz dlouhý nůž a vše utichne. Velký okamžik nadešel: bude obětován „cabrit sans cornes“, kozel bez rohů. Přivlečou sem oběť, již napolo omámenou nějakým jedem; někdy je to dospělý člověk, většinou však deseti až dvanáctileté dítě. Uvedou ji do černého kruhu a na znamení pocty jí pokládají svazek vlasů a kostí na hlavu. Knězka ji uškrtí, kněz jí uřízne hlavu. Mrtvolu rozřežou a pečou jako toho kozla. Krvežíznivost se zdá být neuhasitelná: Začíná „Dom Pèdre“, ďábelský tanec; černoši tu poskakují jako rota šílenců v divém chumlu. Rvou ze sebe hadry, jejich údy se svíjejí, z nahých těl stéká pot. Koušou ostatní i sebe, skáčou na sebe jako zvířata, házejí sebou o zem a zase se vymršťují do výše, zatím co papaloi všechny skrápí krví a královna vysoko ve vzduchu třímá božského hada. Teď už nezpívají, z jejich křečů a delirií zaznívá jen fanatický křik: „Aa-aa-boo-boo!“

A pozvolna přechází ten ďábelský tanec v šílené orgie, které už nerozeznávají pohlaví, ani lidi od zvířat, ani živé bytosti od mrtvých předmětů.

Přejdou hodiny: Vysílení; pak zase: chlast, žraní, bezcudná láska, a zase tanec!

A tenhle šílený kult snad není rozšířen jen mezi spodinou, k jeho ctitelům se řadí i nejvyšší úředníci: Toussaint Louverture, „osvoboditel Haiti“, i jeho nástupci, „císař“ Dessalines i „král“ Christophe, byli sami papaloy. Císař Soulouque (1848–1859) a president Salomon (1882–1888) byli nadšenými podporovateli voodoo. President Salnave (1868) obětoval

sám „bezrohého kozla“, t. j. člověka, a po smrti předposledního presidenta Hypolita (1896) byly nalezeny v přístěncích jeho ložnice kostry dvou lidí, které sám při výkonu kultu voodoo obětoval. Jen dva presidenti, Geffrard (1850–1867) a Boisrond-Canal (1876–1879), se odvážili proti tomuto kultu vystoupit; do doby jejich vlády spadají zmíněné procesy, a to ten z roku 1864 a další v letech 1876 a 1878 v Port-au-Prince; při prvním byl jeden papaloi usvědčen z obětování lidí a z kanibalismu a zastřelen a při druhém tak dopadly dvě ženy. Od té doby se nic nezměnilo k lepšímu, naopak: dnes se na Haiti obětuje hadu a věřící požívají více dětí nežli kdy předtím!

A takové presidenty uznávají korunované hlavy a vyvolení presidenti všech národů za „rovnocenné“, takový stát je trpěn v radě národů! Člověk by musel být diplomatem, aby tohle dovedl pochopit!